

Raport nt. nowych zagrożeń fitosanitarnych dla Polski z dnia 24.01.2025

1. *Olenecamptus bilobus* – egzotyczna kózkka odłowiona w Europie

Olenecamptus bilobus jest chrząszczem z rodziny kózkowatych (Cerambycidae). Został on stwierdzony w Azji (Chiny, Indie, Indonezja, Japonia, Laos, Malesja, Mjanma, Nepal, Pakistan, Sri Lanka, Tajlandia, Tajwan i Wietnam), Afryce (Komory, Madagaskar, Seszele) i Oceanii (Australia, Mikronezja, Papua-Nowa Gwinea, Vanuatu). W 2023 r. miały miejsce pierwsze przypadki odłowienia szkodnika na pułapki w Europie. Najpierw odłowiono 1 osobnika na greckiej wyspie Lemnos, gdzie przybył on prawdopodobnie transportem morskim. Kolejne dwa dorosłe chrząszcze zostały odłowione na pułapki znajdujące się w odległości 7,5 i 13 km od lotniska w Alicante (Hiszpania). Pułapki wywieszono na obszarze, gdzie znajdują się szkółki, stąd trudno ustalić, czy owady przedostały się transportem lotniczym, czy z porażonymi roślinami do sadzenia. **W krajach Unii Europejskiej *Olenecamptus bilobus* nie podlega obowiązkowi zwalczania.**

Żywicielami szkodnika różne rośliny zielne i zdrewniałe uprawiane zwłaszcza w strefie klimatu ciepłego, takie jak ryż, (*Oryza sativa*), gujawa (*Psidium guajava*), palma kokosowa (*Cocos nucifera*), bananowiec (*Musa paradisiaca*), durian (*Durio zibethinus*), maniok (*Manihot esculenta*), cytrusy (*Citrus spp.*), figowce (*Ficus spp.*), morwa (*Morus spp.*) i złocenie (*Chrysanthemum spp.*)

Atakowane są prawdopodobnie drzewa zdrowe i obumierające. Larwy drążą chodniki w drewnie, natomiast chrząszcze zjadają korę młodych gałęzi i uszkadzają liście. W przypadku żywicielskich roślin zielnych larwy wgryzają się do pędów, a chrząszcze podobnie jak w przypadku roślin zdrewniałych zjadają liście. Brak danych nt. wielkości szkód wywoływanych przez szkodnika, lecz podobnie jak inne kózkowate gatunek ten obniża wartość techniczną drewna.

Dorosłe chrząszcze są barwy brązowej o wydłużonym ciele z białymi plamami na bokach przedplecza oraz białymi i brązowymi na pokrywach, 10-20 mm długości. Czułki ok. 3 razy dłuższe od ciała.

Dorosłe chrząszcze wykonują przeloty, a na większy dystans szkodnik może rozprzestrzeniać się wraz z materiałem szkółkarskim, a prawdopodobnie też na środkami transportu.

Przypadki odłowienia chrząszczy na południu Europy wskazują na możliwości rozprzestrzeniania się z obszarów jego występowania. Trudno jednak określić, czy szkodnik jest w stanie zadomowić się na kontynencie europejskim i wywoływać szkody. Najbardziej zagrożone są obszary na południu Europy. W Polsce gatunek ten mógłby rozwijać się w ogrzewanych szklarniach, palmiarniach, itp., a jego przetrwanie w gruncie jest mało prawdopodobne.

Dorosły chrząszcz *Olenecamptus bilobus* dzięki uprzejmości CR. de Queros, Hiszpania, <https://gd.eppo.int/taxon/OLENBI/photos>

2. *Colletotrichum aenigma* – sprawca antraknozy różnych gatunków roślin.

Colletotrichum aenigma jest grzybem, który był notowany w USA, Ameryce Południowej (Brazylia, Kolumbia) i Azji (Chiny, Iran, Izrael, Japonia, Korea, Malezja, Tajlandia), a spośród krajów europejskich w Wielkiej Brytanii i we Włoszech. **W krajach Unii Europejskiej grzyb ten nie podlega obowiązkowi zwalczania (nie jest to agrofag kwarantannowy w UE).**

Żywicielami grzyba są różne gatunki roślin zdrewniałych i zielnych, takie jak kamelia (*Camellia* spp.: *C. japonica*, *C. oleifera*, *C. sinensis*, *C. sasanqua*), papryka (*Capsicum annuum*), truskawka (*Fragaria x ananasa*), orzech włoski (*Juglans regia*), jabłoń (*Malus domestica*), oliwka (*Olea europaea*), grusze (*Pyrus* spp.: *P. pyrifolia*, *P. x bretschneideri*, *P. communis*), czereśnia (*Prunus avium*) i winorośl (*Vitis vinifera*).

Objawy są zróżnicowane w zależności od żywiciela. Grzyb może powodować antraknozę różnych roślin objawiającą się w postaci zwykle czerwono-brązowych plam o średnicy 1–2 cm z brązowymi, wilgotnymi środkami. Z czasem plamy te stopniowo powiększają się, a następnie łączą i obumierają. Grzyb może powodować gorzką zgniliznę owoców. Przykładowo, na jabłkach pojawiają się początkowo niewielkie jasno- lub ciemnobrązowe, lekko wgłębione plamy z ciemną otoczką, które z czasem ulegają zwiększeniu, stają się okrągłe lub o nieregularnym kształcie z niewielkimi ciemnymi kropkami wewnątrz. Porażone owoce tracą wartość handlową.

Grzyb może rozprzestrzeniać się z roślinami do sadzenia oraz owocami gatunków żywicielskich.

C. aenigma występuje głównie w strefie klimatu ciepłego, stąd trudno określić, czy w Polsce byłby on w stanie przetrwać. Jakkolwiek w przypadku przeniknięcia grzyba do Polski prawdopodobny jest jego rozwój w czasie sezonu wegetacyjnego na roślinach takich jak jabłonie, grusze, czereśnie, truskawki i winorośl. Kategoryzacja agrofaga przeprowadzona przez Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) wykazała, że spełnia on kryteria pozwalające uznać go za potencjalnego agrofaga kwarantannowego UE.

Objawy wywołane przez *C. aenigma* na jabłkach; fot. <https://online-rpd.org/journal/view.php?doi=10.5423/RPD.2021.27.2.70>

3. *Calepitrimerus baileyi* – szkodnik jabłoni

Calepitrimerus baileyi jest roztoczem z rodziny szpecielowatych (Eriophyidae). Został on po raz pierwszy opisany w USA (Kalifornia). Agrofaga stwierdzono m.in. w Egipcie, Iranie, Nowej Zelandii i Turcji. W Polsce szkodnika znaleziono podczas badań prowadzonych w latach 1973-1975, głównie w zachodniej części kraju, w sadach jabłoniowych. Brak dalszych wykryć i trudno ustalić, czy występuje on obecnie w Polsce.

W krajach Unii Europejskiej *C. baileyi* nie podlega obowiązkowi zwalczania (nie jest to agrofag kwarantannowy w UE).

Żywicielami szkodnika są jabłonie, chociaż w Iranie został stwierdzony też na pigwie.

Po spodniej stronie liści żerują białawe roztocze długości 0,15 mm o wydłużonym ciele, zaopatrzone w dwie pary odnóży. Identyfikacja do gatunku możliwa jest na podstawie analizy cech morfologicznych roztoczki pod dużym powiększeniem mikroskopu.

Przy licznych występowaniu szkodnik wywołuje brązowienie i ordzawienie liści, ordzawienie owoców, a nawet przedwczesne opadanie liści. Na niektórych obszarach jego występowanie zostało potwierdzone w Egipcie, Iranie, Nowej Zelandii i Turcji.

wywołuje duże szkody w uprawach jabłoni. W Polsce, na stanowiskach, gdzie wykryto roztocza nie odnotowano wywoływania przez niego żadnych szkód. Komisja Europejska zleciła przeprowadzenie przez Europejski Urząd ds Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) kategoryzacji dla *C. baileyi*, której celem jest ustalenie, czy spełnia on kryteria potencjalnego agrofaga kwarantannowego dla UE.

Roztocze mogą być przenoszone na niewielki dystans z prądami powietrza, a na większy dystans szkodnik może rozprzestrzenić się wraz z materiałem szkółkarskim i ciętymi gałęziami jabłoni

Przypadki wykrycia szkodnika w polskich sadach wskazują, że prawdopodobne jest jego zdomowienie się u nas. Trudno jednak powiedzieć, czy będzie on w stanie wywoływać jakieś szkody. Odłowienia chrząszczy na południu Europy wskazują na możliwości rozprzestrzeniania się z obszarów jego występowania. Trudno jednak określić, czy szkodnik jest w stanie zdomowić się na kontynencie europejskim i wywoływać szkody.

Osobnik *C. baileyi* na liściu żywiciela; fot. <https://www.embrapa.br/uzum/calepitrimerus.html>

4. *Phytophthora acerina* – patogen roślin zdrewniałych

Phytophthora acerina jest lęgniowcem. Jak dotąd jego występowanie stwierdzono we Włoszech, gdzie został opisany jako gatunek nowy dla nauki w 2013 r., oraz w Słowenii, wzdłuż granicy z Włochami. **W krajach Unii Europejskiej gatunek ten nie podlega obowiązkowi zwalczania (nie jest to agrofag kwarantannowy w UE).**

Patogen rozwija się na roślinach zdrewniałych: klonie jaworze (*Acer pseudoplatanus*), olszy (*Alnus* spp.), oliwce (*Olaea europaea*), orzechu włoskim (*Juglans regia*) i jałowcu (*Juniperus communis*). Prawdopodobnie zakres żywicieli jest szerszy.

Patogen wywołuje zgniliznę szyi korzeniowej, „krwawiące” raki przebiegające wzdłuż pnia, nekrozy wewnętrznej części kory oraz przebarwienia ksylemu pod tymi nekrozami. W konsekwencji dochodzi do przeredzania się a następnie obumierania koron, a ostatecznie do obumierania drzewa. Badania lęgniowca wykazały, że jest on bardzo agresywnym patogenem, stąd w przypadku rozprzestrzenienia się może on stać się problemem w nasadzeniach roślin żywicielskich. Patogen może być przenoszony na roślinach gatunków żywicielskich i ich ciętych gałęziach, a prawdopodobnie też na drewnie, korze, zrębkach, materiale przeznaczonym do celów opakowaniowych, itp.

Do żywicieli patogena należą także rośliny uprawiane w Polsce, takie jak klon jawor, olsza, orzech włoski i jałowiec. Gatunek ten jak dotąd występuje na obszarach o klimacie cieplejszym niż Polska, stąd trudno określić, czy będzie on w stanie przetrwać u nas w gruncie, chociaż nie można wykluczyć porażenia w czasie sezonu wegetacyjnego żywicieli rosnących w naszym kraju.

Objawy porażenia przez *Phytophthora acerina* na klonie-jaworze: górnny rząd: obumieranie gałęzi w koronach drzew; środkowy rząd: krwawiące raki (po lewej i w środku) oraz zgnilizna szyi korzeniowej (po prawej), dolny rząd: nekroza wewnętrznej części kory (po lewej) oraz przebarwienia drewna znajdujące się pod taką nekrozą; fot. <https://bsppjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/ppa.12153>.

5. *Stigmella colchica* – nowy potencjalny szkodnik śliw w Europie opisany na Kaukazie

Stigmella colchica jest motylem z rodziny pasynkowatych (Nepticulidae). Jego żywicielami są śliwa ąłcza (*Prunus divaricata*), śliwa wiśniowa (*P. cerasifera*), różne uprawne odmiany śliw, a rzadziej wiśnia (*Prunus cerasus*). **W krajach Unii Europejskiej gatunek ten nie podlega obowiązkowi zwalczania (nie jest to agrofag kwarantannowy w UE).**

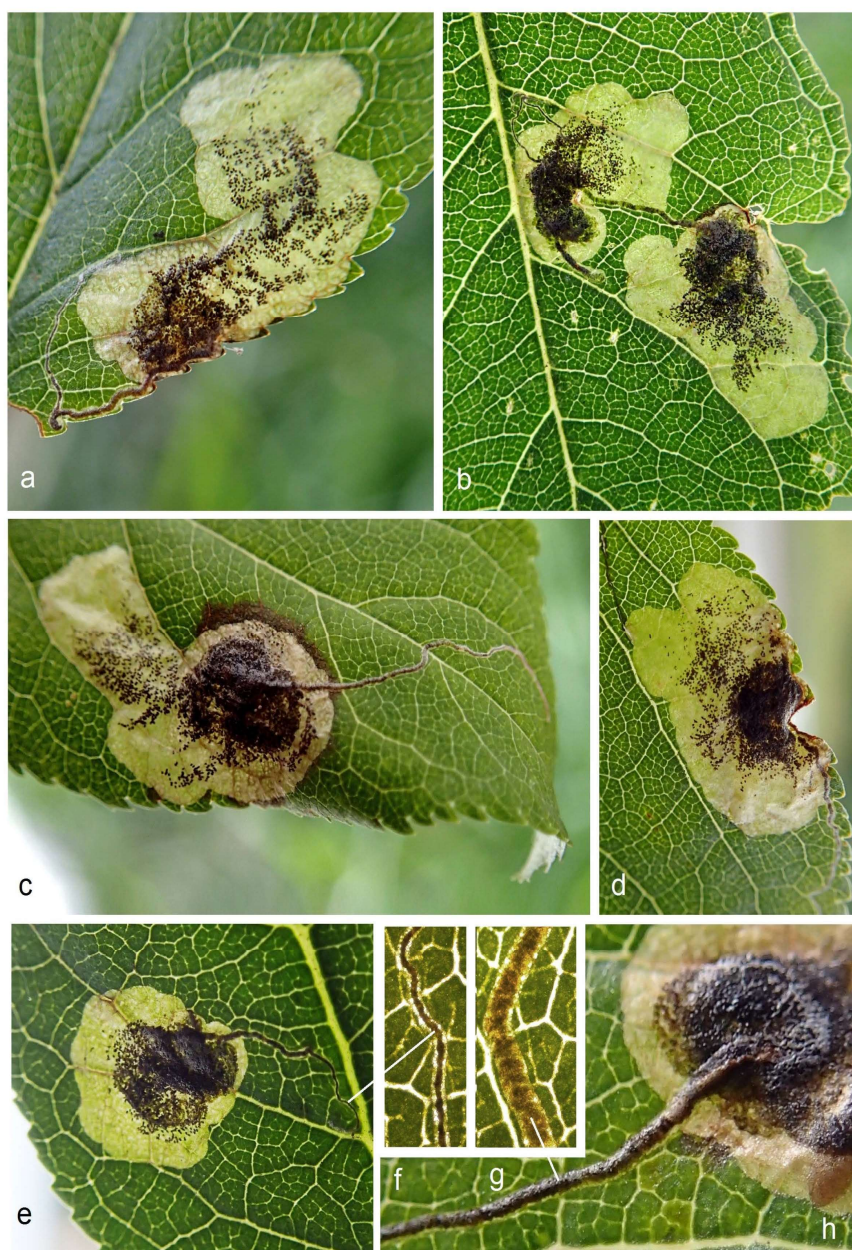
Gatunek ten został opisany w 2024 r. Występuje na Kaukazie, w Rosji (Soczi), Armenii, Gruzji i Turcji.

Dorośle motyle mają ok. 2 mm długości, a ich skrzydła mają rozpiętość ok. 4 mm. Zabarwienie jest od czarnoszarego do czarno-brązowego, a na przednich skrzydłach znajduje się jasna przepaska. Gąsienice żółto-białe z brązową głową, długości ok. 3 mm.

Gąsienice żerują w tkance miękiszowej liści drążąc w niej chodniki zwane minami. Składają się one z części wąskiej i wydłużonej oraz rozszerzonej. Chodniki wypełnione są odchodami gąsienic. Dorośle motyle mogą przelatywać na niewielki dystans, a na większą odległość gatunek ten może być przenoszony wraz z roślinami i gałęziami roślin żywicielskich.

Uszkodzenie liści ogranicza fotosyntezę roślin. Jak dotąd nie odnotowano szkód wywołanych przez *S. colchica*, gdyż gatunek ten jest notowany w niewielkim nasileniu. Jakkolwiek wzrost jego liczebności może skutkować stratami w uprawach śliw i wiśni.

Trudno powiedzieć, czy *Stigmella colchica* będzie w stanie przetrwać w Polsce. Gatunek ten może być mylony z notowanym powszechnie w Europie, w tym także w Polsce, gatunkiem *S. plagicolella*, co może utrudnić jego wykrycie

Zróżnicowanie kształtu min *S. colchica*; fot. Jonas R. Stonis, <https://www.mdpi.com/2075-4450/15/3/198>